

1945: Apel·lació a les Nacions Unides en nom de Catalunya

written by Jaume Renyer | 29 d'abril de 2022

[“El cas de Catalunya: Apel·lació a les Nacions Unides”](#) és un document reclamant el reconeixement de l'existència de la nació catalana presentat l'any 1945 a Conferència Internacional per a l'Organització de les Nacions Unides que es va celebrar a San Francisco entre el 25 d'abril i el 26 de juny. [El document, en anglès “Appeal to the United Nations on behalf of Catalonia”](#), datat el 14 d'abril de 1945, va ser elaborat per Josep Carner-Ribalta, Josep Fontanals i Joan Ventura Sureda, com a Delegació als Estats Units del Consell Nacional Català.

L'apel·lació conté tres documents:

- Carta als governs dels Estats Units, Regne Unit, Unió Soviètica i la Xina, com a promotors de la Conferència de les Nacions Unides, sol·licitant l'admissió de l'apel·lació en les Nacions Unides.
- Apel·lació a les Nacions Unides.
- Apèndixs, amb informacions sobre la història de Catalunya i les adhesions de les comunitats catalanes a Amèrica.

L'apel·lació pròpiament dita explica la situació de Catalunya com una nació oprimida per Espanya al llarg dels darrers segles i en aquell moment sota la dictadura de Franco. Especialment, es fa èmfasi en la necessitat que el cas català sigui tractat de manera internacional i no considerat com un assumpte intern espanyol: Classificar la qüestió catalana entre els problemes interns de l'Estat espanyol és nomenar l'opressor de Catalunya únic jutge i jurat en una causa en què

el jutge és part. Ni Catalunya ni cap altra nació oprimida no pot esperar justícia del seu propi opressor. També es fa constar que el retorn de la democràcia a Espanya no serà suficient si no inclou el reconeixement de Catalunya com a nació.

Finalment, es requereix a les Nacions Unides:

Que es consideri el cas de l'alliberament nacional de Catalunya com un assumpte que requereix una solució immediata.

Que el cas sigui tractat sota els principis de la Carta Atlàntica, independentment de qualsevol solució regional prevista per a Espanya.

Que la posició de Catalunya dins Espanya sigui decidida pels catalans, un cop reconeguda Catalunya com a nació.

Que qualsevol desacord entre Catalunya i Espanya sigui tractat per les Nacions Unides o el Tribunal Internacional de Justícia en el seu nom.

Els organitzadors de la Conferència no van admetre la pretensió catalana, ni de cap altre moviment d'alliberament nacional, ja que el propòsit era bastir unes Nacions Unides d'acord amb els estats constituïts.

Aqueixa iniciativa fou objecte d'una dura controvèrsia a l'exili català. D'una banda, els plantejaments independentistes que formulen aquells que creuen que Catalunya com a país ha perdut la guerra que li ha estat imposada contra la seva voluntat i, també, que els partits espanyols no han estat lleials amb la Generalitat: "No es pot esperar res de bo d'Espanya ni dels espanyols atès que s'han esgotat totes les possibles fórmules de convivència, l'única alternativa política vàlida per a Catalunya és la lluita per a la seva independència"(Daniel Díez Esculies, "El catalanisme polític a l'exili (1939-1945)", La Magrana, 1991, pàgina 30). D'altra banda, hi haurà els legalistes, amb Josep Tarradellas al

capdavant d'ERC, partidaris de mantenir la reivindicació nacional limitada al restabliment de l'Estatut del 1932 i l'entesa amb les forces antifranquistes espanyoles.

Al congrés d'ERC del juny del 1945 s'adopta una resolució aparentment transaccional: "El principi de llibertat nacional implica, per a Catalunya, el dret a disposar dels seus destins i de governar-se ella mateixa, sense altres limitacions que les derivades de la pròpia voluntat democràticament expressada i de les relacions peninsulars i internacionals. El poble català, bo i reivindicant el ple dret a bastir lliurement el seu Estat nacional, accepta, desitja, proposa i tot, l'associació o confederació del pobles ibèrics que donin forma i vida a una gran República de repúbliques, cadascuna amb la bandera nacional desplegada, la llengua nacional sobirana, la llei nacional lliure i aplegades pel pacte de germanor, solidaritat i convivència, sota una llei general per totes convinguda. Indiscutible com és la legitimitat democràtica de la república destruïda temporalment pel feixisme espanyol, amb l'ajut decisiu del feixisme internacional avui vençut, reconeixem com a punt de coincidència i de partida per a la nova etapa, la Constitució espanyola del 1931 i els Estatuts de Catalunya i Euskadi, amb les modificacions i ampliacions que siguin convingudes entre les representacions de l'Estat central i dels països autònoms, a fi d'adaptar el règim a les necessitats del període provisor i obrir el pas a un altre règim d'àmplia llibertat que comenci per la convocatòria d'unes eleccions en les quals el nostre poble pugui expressar lliurement la seva voluntat nacional" (Jaume Renyer Alimbau, "L'esquerra de la llibertat. El republicanisme català contemporani", Viena Edicions, 2007, pàgina 75).

Però, a la pràctica l'hostilitat d'ERC envers tothom qui defensa plantejaments independentistes persisteix: desactivació del radicalisme de les comunitats catalanes d'Amèrica és una de les prioritats de la direcció del partit, (Josep Maria Prats i Domènech, "Salvador Maset i Vidal.

Dietari de l'exili a Mèxic i del retorn a la Catalunya franquista", Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona, 2020. Aqueix tarragoní militant d'ERC refugiat a Mèxic escriu al seu dietari aqueixa nota corresponent als dies 6 i 7 de novembre del 1942 "Els nouvinguts d'Esquerra portem la missió d'imposar el nostre partit i de fer naufragar les comunitats catalanes", pàgina 31). Anteriorment, havien fet el mateix amb el Consell Nacional de Catalunya de Londres, i abandonant el Consell Nacional de la Democràcia catalana a l'interior. La deslegitimació de la internacionalització del cas català per part d'ERC fou brutal, com denuncia l'òrgan del FNC "Opinions" del 3 d'octubre del 1945, on apareix una nota significativa: "Sbert contra les reivindicacions nacionals de Catalunya", on es critica l'exconseller de la Generalitat que havia dit: "En aquests moments els que treballen per les reivindicacions nacionals de Catalunya i de les altres nacionalitats ibèriques, enforteixen la posició de Franco".

Gairebé quaranta anys més tard, "El cas de Catalunya" fou reeditat en versió facsímil pel Centre de Documentació i Estudis sobre el Nacionalisme i Òmnium Cultural, amb introducció a càrrec d'Heribert Barrera:

"L'Organització de les Nacions Unides va néixer, pràcticament, a la Conferència de sobre Organització Internacional que es va reunir a San Francisco el 25 d'abril de 1945, patrocinada pels Estats Units, l'URSS, el Regne Unit i la República de la Xina. La Segona Guerra Mundial estava a les acaballes però durava encara: el suïcidi de Hitler i la capitulació alemanya van tenir lloc pocs dies després però encara havien d'escolar-se uns quants mesos abans que les primeres bombes atòmiques no fossin llençades sobre les ciutats japoneses d'Hiroshima i Nagasaki. La situació de Catalunya aleshores és prou coneguda: el feixisme de Franco conservava intacte tot el seu urc primitiu i moltes desenes de milers de catalans eren encara a les presons o a l'exili.

Malauradament era clar ja que els vencedors de la guerra no tenien la menor intenció de reconèixer les institucions representatives de Catalunya i de la República Espanyola existents a l'exterior. Per tant quedava exclosa qualsevol participació catalana a aquella memorable Conferència que aplegava els representants de 50 estats, estesos a tots els cinc continents; que va redactar l'esborrany de la Carta de les Nacions Unides, i que fou indiscutiblement la més important de totes les conferències internacionals que fins aleshores s'havien celebrat.

Però, si era impossible participar-hi, calia almenys intentar que Catalunya hi fos d'alguna manera present. L'honor d'aquesta temptativa recau en la Delegació als Estats Units del Consell Nacional Català, formada aleshores per J. M. Fontanals, J. Ventura Sureda, J. Carner-Ribalta i J. A. Guibernau. Els tres primers actuant en nom propi, com a membres de la Delegació, en nom de gairebé totes les nombroses entitats catalanes constituïdes a Amèrica, que expressament els autoritzaren, i també, com diu el seu escrit, "en nom del poble de Catalunya, la veu del qual es troba silenciada", s'adreçaren als quatre Estats patrocinadors de la Conferència sol·licitant de presentar i registrar l'Apel·lació a les Nacions Unides" que el present opuscle reproduïx.

L'Apel·lació exposa breument la situació de Catalunya, "una de les poques nacions d'Europa els drets nacionals de les quals no han estat reconeguts" i reclama justícia. El document és prou curt perquè resulti sobrer resumir-lo. Però hi ha, tanmateix, un argument bàsic que em sembla necessari recalcar perquè és de perenne actualitat. Diu l'Apel·lació: "El conflicte entre Catalunya i Espanya, com qualsevol altre problema entre una nacionalitat oprimida i el seu opressor, sempre ha estat un problema de natura internacional. El de Catalunya no és un problema espanyol, sinó un problema europeu... Classificar la qüestió catalana entre els problemes interns de l'Estat Espanyol és nomenar l'opressor de Catalunya

únic jutge i jurat en una causa en què el jutge és part”.

Catalunya (no podem deixar mai de tenir-ho present) va perdre les seves llibertats el 1714 a conseqüència d'un conflicte internacional. No és gens estrany, doncs, que molts catalans hagin pensat, repetides vegades, que seria arran d'un altre conflicte internacional que podríem recobrar-les. La relació demogràfica fa molt difícil, almenys per ara, que la sobirania perduda ens sigui integralment restituïda per una decisió democràtica del conjunt de ciutadans de l'Estat Espanyol. Nosaltres som massa pocs i la voluntat assimilista de la major part dels altres és massa forta. Si a això afegim el problema que la immigració ens ha creat i, per què no reconèixer-ho, el tarannà acomodaticí del nostre poble, les perspectives de veure reconegut el nostre dret d'autodeterminació per un acte intern de l'Estat Espanyol són més aviat escasses.

D'aquí la necessitat de plantejar-nos sempre la possibilitat de recurs davant de les altes instàncies internacionals, quan una ocasió mínimament favorable se'ns presenti. Diverses ocasions s'han presentat, almenys en aparença, en el curs d'aquest segle, però cap dels nostres intents no ha pogut tirar endavant ni tan sols ha merescut una presa en consideració. Que aquests fracassos no ens acovardeixin. Si en un futur més o menys llunyà una clarícia d'esperança torna a aparèixer, en una Europa unida o allí on sigui, cal que Catalunya, si no ha recuperat ja la seva llibertat per altres vies, plantegi altre cop el seu problema. Els tres patriotes que, fa gairebé quaranta anys, van intentar fer-ho a San Francisco, ens han deixat amb la seva Apel·lació un precedent i un exemple.

No voldria acabar aquests mots introductoris esquivant una qüestió que el lector podria plantejar-se. L'Apel·lació fou presentada per la Delegació als Estats Units del Consell Nacional Català, no pel Consell tot sencer. A la primavera del 1945 els desplaçaments de persones d'un costat a l'altre de l'Atlàntic no eren encara gaire fàcils, sobretot pels

refugiats, però les comunicacions postals i telegràfiques s'havien pràcticament normalitzat. Per què el Consell, que no va desautoritzar la iniciativa, no la va fer plenament seva?

Recordaré que el Consell Nacional Català va ser constituït a Londres el juliol del 1940 i va quedar format per Pere Bosch Gimpera, Josep Maria Batista i Roca, Josep Trueta, Ramon Parera i Fermí Vergés, sota la presidència de Carles Pi-Sunyer. El 1942 el Consell passà per un moment de profunda crisi, fruit dels problemes complexos que l'exili plantejava als catalans, especialment pel que fa a llurs relacions amb els republicans espanyols. El 1944, això no obstant, el Consell es va reconstituir i ampliar i als consellers anteriors s'afegiren els representants de les [Comunitats Catalanes d'Amèrica](#) (entre els quals el gran poeta Josep Carner, Josep Carner-Ribalta i el Dr. Antoni Trias Pujol), representants de sectors polítics (entre els quals Manuel Serra i Moret), membres del Consell creat a França pel president Companys i àdhuc un representant dels moviments interiors de resistència. Però els problemes que havien donat lloc a la crisi de dos anys abans, continuaven de fet pendents i l'alliberament de França, on residia el President de la Generalitat Josep Irla, tornava a portar al país veí el centre de gravetat de la política catalana a l'exili. És per totes aquestes raons, i molt especialment també per les desavinences internes d'Esquerra Republicana de Catalunya, que l'abril del 1945 el Consell nacional Català estava ja en vies de dissolució. De dret aquesta no va tenir lloc fins dos mesos més tard, quan el president Irla va encarregar a Carles Pi-Sunyer de formar Govern de la Generalitat. Però aquell mes d'abril el Consell no era ja prou operatiu per a gosar assumir, enfront del president de la Generalitat, la representació del poble de Catalunya. Només un membre del Consell, Carner-Ribalta, i dos dels seus companys de la Delegació als Estats Units, van atrevir-se a fer-ho. A quaranta anys de distància, vist tot el que s'ha esdevingut després i per petit que hagi estat el profit que immediatament

se'n va treure, no em puc estar de congratular-me'n i d'aplaudir-ho".